

פרי דברים צדיק כה

וְהָיָה פֶּרֶשֶׁת דְּבָרִים קוֹרֵין לְעוֹלָם קוֹדֶם ט' באב וכתבו הטעם מפני שמתחלת בתוכחת משה רבינו ע"ה וכן הפטורת חוון. והנה בפרשת ואתחנן יש יותר תוכחות ופרשת כי תוליד ולמה לא תקנו שיהיה הפטורת חוון בפרשת ואתחנן. אך הענין על פי מה שכתוב במדרש רבה (ור"ש איכה) ג' נתנבאו בלשון איכה משה ישעיה ירמיה וכו', משל למטרונה שהיה לה ג' שושבינין אחד ראה אותה בשלותה ואחד ראה אותה בפחזותה ואחד ראה אותה בניזולה כך משה ראה אותם בכבודם ובשלותם ואמר איכה אשא לבדי טרחכם וכו'. והנה בנמשל הוסיף לשון בכבודם מה שלא נאמר במשל. והנה בודאי לא רק על שיווי הלשון איכה נתכוין המדרש רק דאיכה הוא לשון קינה לשון תוכחה פירוש איכה נהיתה כזאת. וזה ענין תוכחת משה כשראה את ישראל בכבודם, היינו כשוויז במעלה הגדולה ובשלותם בעולם הזה כמו שנאמר בהתחלת הפרשה ה' אלהינו דיבר אלינו בחורב רב לכם שבת בהר הזה, והיינו הרבה גדולה ירשתם בהר הזה וכמ"ס בספרי ורב לכם, היינו שאתם במעלה גדולה שכן מורה לשון רב. פנו וסעו וגו' באו ורשו את הארץ וגו', היינו לקבל קדושת ארץ ישראל ואור תורה שבעל פה כמו שאמרנו. ואחר כך כתיב ואמר אליכם ב"ה הווא לאמור לא אוכל לבדי שאת אתכם והנה גם יש מחלוקת ההוא מיותרים ואין להם הנה גם יש מחלוקת בין הראשונים מתי היה ימינו הסנהדרין. אך

הענין שאמר להם ואמר אליכם בעת ההוא שהייתם בגדולה ובמעלה עליונה שכבר זכיתם לתורה שבכתב בחורב והייתם מוכן לכנס לארץ ישראל להשיג האור קדושת תורה שבעל פה לא אוכל לבדי שאת אתכם שעדיין יש סכנה מהיצר הרע שהרי ראינו שהיה יכול לכנס גם לגן עדן לפתות לאדם הראשון. וכן במתן תורה שבדיבור לא יהיה לך נעקך יצר הרע מלבם אף על פי כן חזר אחר כך למקומו (כמ"ס שהש"ר פ' ישקני) ולכן לא אוכל אנכי לבדי לשאת אתכם שיוקבעו בכם הדברי תורה לעולמי עד. ואמר ה' אלהיכם הרבה אתכם על דייניכם (כמ"ס בספרי) ואתם גדולים כל כך והגכם היום ככוכבי שמים וגו', והוא מעלה הגדולה שאין למעלה הימנה שעל זה אמרו (מגילה ט"ו.) וכשתן עולין עולין עד לכוכבים. ואמר ה' אלוהי אבותיכם יוסף עליכם בגדולה ומעלה ככם כמעלתכם אלף פעמים וגו', איכה אשא לבדי טרחכם משאכם וריבכם שאחר כל הגדולה הזאת יש בכם טרחנים ורגזנים ורגזנים (כמ"ס ספרי דובא ברש"י) שאף בגדולי עולם יכול היצר הרע לכנס כשיש גניעה ממנו או מתאוה כמו שפירשנו אף בתנאים (קידושין פ"א.) לולי ה' שעמד להם ושמרם וכן באמוראים (סוכה נ"ב.) ולא אוכל אנכי לבדי לשאת אתכם שיתקע תלמוד תורה בלבבכם לעולמי עד. לכך הבו לכם אנשים וגו' וידועים לשבטיכם שכל אחד יהיה ידוע וכן יהיה נכיר לאנשיו ויכול יותר לפעול במקורביו שיוקבעו הדברי תורה אצלם. ואשימם בראשיכם שאשמוותיהן של ישראל תלוי בראשים (כמ"ס ספרי וכו') ועל ידי שיש להם גם כן שייכות בהחסרון ויכולו יותר לתקן הקלקול ולהכניס דברי תורה בקביעות שיהיה לעולמי עד. וזה יהיה על ידי הכח שיתן משה רבינו לשופטים וכמו שנאמר אחר כך ואצוה את שופטיכם בעת ההוא לאמור שנתן כח בהם לאמור שיכניסו בלב כל אנשים הניזוחרים לו. ואחר כך כתיב ותענו

אותי מלת אותי מיותר אך הוא מרמז למה שאמר ובספרי דובא ברש"י היה לכם לומר מתי נאה ללמוד תורה ממך או מתלמידך וכו'. וזה שנאמר ותענו אותי שהתשובה היתה לנגדי. וזה ענין דכתיב אתי חסר ו' שמשם רבינו ע"ה הוא עמודא דאמצעותא בחינת ו' אות אמת כיצקב אבינו ע"ה יותר (כמ"ס ת"ז ת"י י"ג וכו') ובתשובה זו חסרו הו'. אך היה על ידי פיתוי היצר הרע וכמ"ס בפירוש רש"י מספרי) וכל זה הקדמה לבאו ורשו את הארץ שיכנסו לארץ ישראל לרשת כח תורה שבעל פה שיוקבעו הדברי תורה לעולמי עד. וזה כונת המדרש משה ראה את ישראל בכבודם, היינו במעלה ובשלותם בעניני עולם הזה ואמר איכה שצדק איכה נהיתה כזאת שבמעלה גדולה כיו יכול עוד היצר הרע לכנס. ואמר השושבין להזהיר את ישראל שיוקבעו דברי תורה בלבם לעולמי עד שאם לא כן יכול חס ושלום לבוא לפחזותם וניזולם. וזה שייכות הפרשת דברים קודם ט' באב שזה דברי השושבין הראשון שהזהיר את ישראל בהיותם במעלה שלא יבאו חס ושלום למה שבאו אחר כך שראה ישעיה אותם בפחזותם וירביה בניזולם. ועל ידי קריאת פרשת דברים בשבת הקודם זוכין שיוקבעו דברי תורה בלב ולתקן בשורש את הקינה שקונן ישעיה בפחזותם ולזכות שיתקן האיכה של ירמיה בניזולם שלא יהיה עוד הצום ט' באב ויהפך לששון ולשמחה ולמועדים טובים במזרח

בימינו אמר: